

Дата проведення - 27.03.2020 . Викладач. Алмашій М.І

Тема. Українські землі в складі Польщі.

- Чи може бути справедливим договір держав щодо народу, представники якого не були допущені до участі в переговорах з приводу власної долі?

Пояснення навчального матеріалу.

1. Правовий статус українських земель у складі Польщі

Унаслідок збройних інтервенцій, анексій, несправедливих рішень Паризької мирної конференції (1919-1920) і Ризького договору (1921) Західну Україну було поділено між кількома державами-загарбниками. Польщі припало найбільше — 125,7 тис. кв. км українських етнічних територій: Галичина, Західна Волинь, частина Полісся, Холмщина, Підляшшя, Посяння, Лемківщина (їхня площа дорівнювала 1/3 від території тодішньої Польщі). На 1931 р. тут проживало 8,9 млн осіб, з них: 5,6 млн українців, 2,2 млн поляків та 1,1 млн інших етносів.

Ще після поразки ЗУНР у польсько-українській війні територію Східної Галичини було окуповано польськими військами. Однак, згідно з нормами міжнародного права, ця територія не вважалася частиною Польщі й перебувала під протекторатом Антанти. Тому уряд ЗУНР в еміграції робив усе можливе, щоб дипломатичним шляхом відновити її незалежність. Проте 14 березня 1923 р. Рада послів країн Антанти в Парижі, щоб зміцнити «санітарний кордон» проти російських більшовиків, погодилася на приєднання українських територій до Польщі, підтвердивши право Східної Галичини на автономію. Однак польський уряд ліквідував навіть прояви автономії австрійських часів та утворив чотири адміністративно-територіальні одиниці — Львівське, Тернопільське, Станіславівське та Волинське воєводства під назвою Східна Малопольща, або Східні креси.

Східні креси (польськ. Kresy Wschodnie, від kres — кордон, край, кінець) — польська назва західноукраїнських, а також західнобілоруських і литовських територій, що відійшли Польщі за Ризьким мирним договором 1921 р.

2. Національна політика та міжнаціональні відносини

Польський уряд у Західній Україні поставив за мету назавжди закріпити українські землі за Польською державою, а її мешканців полонізувати протягом 25 років. Українців не допускали до державних посад, служби в поліції.

Влада взяла курс на ліквідацію чи обмеження діяльності тих закладів, які працювали на зміцнення української самосвідомості, закриваючи школи, гімназії, кафедри у Львівському університеті, філії «Просвіти».

Намагаючись обмежити вплив національно-визвольного руху Східної Галичини на Волинь і Холмщину, польський уряд створив між ними адміністративний т. з. «сокальський кордон». Водночас він підтримував регіоналізм лемків, бойків, гуцулів, поліщуків, стверджуючи, що вони не є українцями взагалі. Волинян переконували, що вони є лише національно невизначеною масою.

Для збільшення кількості польського елемента на українських територіях уряд вирішив скористатися аграрною реформою.

3. Осадництво

Прагнучи назавжди закріпити українські землі за Польською державою, її уряд намагався збільшити на приєднаних територіях кількість поляків настільки, щоб вони з національної меншини стали панівною більшістю. На інструмент цієї політики польський уряд намагався перетворити й аграрну реформу.

Роль активних колонізаторів західноукраїнських земель, соціальної опори уряду, а за потреби й виконавців каральних акцій мали відіграти ветерани воєн 1918-1921 рр. Відзначені нагородами, люди з інвалідністю та добровольці-фронтовики безкоштовно отримували земельну ділянку площею до 45 га, щоб створити на ній садибу (осаду). Інші ветерани й охочі могли купити землю в кредит на пільгових умовах. Держава створювала осадникам сприятливі умови для придбання будівельних матеріалів і сільськогосподарської техніки.

Історичний факт

Щоб привабити на українські землі більшу кількість осадників, їх звільняли від сплати кредиту на перші п'ять років. Далі вони могли повертати кредит протягом 30 років, сплачуючи щороку за кожен гектар землі суму, що дорівнювала вартості 30-100 кг жита.

Незважаючи на хронічний земельний голод у Західній Україні — головну причину бідуваль українського селянства, земельні масиви, що вивільнилися внаслідок деякого скорочення великих поміщицьких маєтків, потрапили до рук осадників. їм також надавали землю за рахунок ущемлення селянських господарств і ліквідації сервітутів (прав громад користуватися лісами, пасовищами та водопоями). Загалом у Східній Галичині та Західній Волині цивільні й воєнізовані осадники отримали більше 600 тис. га землі, заснувавши на них 47 тис. господарств. Зазвичай вони засновували власні хутори. Уздовж стратегічних залізниць та автошляхів осадники об'єднувалися у воєнізовані поселення. За отриману землю осадники виконували тут військову повинність із власними амуніцією та конем.

Природно, що, не отримавши землі, українське селянство поставилося до польських осадників вороже. Значна частина з них так і не зуміла налагодити

господарство й повернулася на попередні місця проживання. У Західній Україні утвердитися зуміли майже 40 тис. сімей осадників.

Запровадження осадництва призвело до поглиблення соціальних суперечностей та загострення національного протистояння.

4. Пацифікація

Новий привід до напруження національних відносин у Західній Україні з'явився в роки світової економічної кризи, яка особливо важко позначилася на українських аграрних регіонах, підвела становище селян до соціального вибуху. Улітку 1929 р. селами Галичини прокотилася хвиля підпалів маєтків поміщиків, господарств осадників, пошкоджень ліній зв'язку. У відповідь польські націоналісти створили комітети захисту Східних кресів. З весни 1930 р. виступи селян знову посилювалися. Відбулося понад 3 тис. виступів, 160 з яких переросли на сутички з поліцією. Щоб стабілізувати ситуацію, польський уряд ужив силові антиконституційні заходи. На початку вересня 1930 р. до в'язниць було кинуте 5 тис. опозиціонерів, серед них і 130 відомих українських діячів. Саме тоді польська поліція закатувала одного з керівників ОУН Ю. Головинського.

Найжорстокішою акцією влади стала пацифікація (умиротворення) українських селян. Ця каральна акція тривала з 19 вересня до 30 листопада 1930 р. й мала на меті залякати селян і позбавити українські політичні сили їхньої підтримки. Поліцейські частини та кавалерійські ескадрони польських шовіністичних угруповань оточували українські села, проводили обшуки, шукаючи підтвердження участі селян у терористичних актах, а насправді самі тероризували населення: зривали дахи й підлоги, нищили меблі, інвентар, техніку, псували сільськогосподарську продукцію (змішуючи, наприклад, сіль із цукром, масло з піском, брудом, розливаючи гас), улаштовували публічні тілесні екзекуції. Унаслідок кривавих розправ над селянами, учителями, священиками загинуло 7 осіб. Загалом каральна акція охопила 325 сіл, з них — 53 були піддані повторному «умиротворенню», майже 2 тис. осіб було заарештовано та понад тисячу віддано до суду. Одночасно в селах ліквідували відділення молодіжної організації «Пласт», фізкультурних товариств «Луг», «Сокіл», філії «Просвіт», численні кооперативи, руйнували бібліотеки, громадські центри. У Рогатині, Станіславові, Тернополі були закриті українські гімназії. У Львові польські шовіністи громили українські крамниці, кооперативи та культурні установи. Події отримали міжнародний розголос. Пацифікацію засудила Ліга Націй.

Осадництво (від польськ. *osadnyk* — поселенець) — політика заселення польськими колоністами західноукраїнських і західнобілоруських земель, яку проводив польський уряд у міжвоєнний період з метою активної полонізації територій, що відійшли до Польщі за Ризьким мирним договором 1921 р.

Пацифікація (від латин. *pacificatio* — умиротворення, заспокоєння) — система заходів польського уряду, спрямована на насильницьке заспокоєння виявів соціального обурення українців; засуджена світовою громадськістю.

У червні 1935 р. польський уряд провів пацифікацію Волині. Вона охопила 78 сіл і призвела до нових втрат і жертв серед українців. Загалом, за підрахунками українських парламентарів, репресії в тій чи іншій формі охопили більше як 30 повітів (5 млн осіб).

Неправом висявом пацифікації було застосування принципу колективної відповідальності всієї української громади за дії окремих її представників. Бути українцем означало бути зарахованим до політично неблагонадійних. Передплата українських газет, навчання дітей в українських школах, членство в українських організаціях, заповнення офіційних документів українською мовою, навіть вишивані сорочки — усе витлумачувалося польською владою як вияв нелояльності.

Політика пацифікації як прояв національної політики польського уряду ще більше відчужила польську й українську громади.

5. Економічне та соціальне становище населення

Українські землі в складі Польської держави відігравали роль колоніального додатку, що офіційно було закріплено поділом держави на економічні складові: «Польщу А» і «Польщу Б». До першої входили корінні польські землі, до другої — західноукраїнські. У «Польщі А» було зосереджено 80 % обробної промисловості та 97 % виробництва електрики. У «Польщі Б» переважали видобувні галузі, які давали високі прибутки польським та іноземним власникам без значних капіталовкладень.

На стані економіки Західної України позначилося воєнне лихоліття та світова економічна криза. Як наслідок, за весь міжвоєнний час промислове виробництво функціонувало в обсягах початку ХХ ст.

Провідною складовою економіки Східної Галичини та Західної Волині було сільське господарство. За воєнні роки село втратило 20 % домівок і майже 40 % коней та корів, 77 % свиней. Головною перешкодою розвитку сільського господарства — основи економіки Галичини та Західної Волині — було велике поміщицьке землеволодіння. У руках поміщиків перебувало понад 50 % усіх орних земель краю. Через це більшість селян жила в умовах «земельного голоду», що надзвичайно звужувало внутрішній ринок Західної України. Щоб його розширити, польська влада провела аграрну реформу. Держава на добровільній основі скуповувала поміщицькі землі, ділила їх на дрібні ділянки й продавала через банк усім охочим, забезпечуючи землею насамперед осадників. Тому аграрна реформа не вирішила проблем українського селянства. 79 % сільських господарів, щоб вижити, мусили кілька місяців на рік шукати додаткову роботу.

Оскільки слабка місцева промисловість не могла забезпечити роботою надлишкову робочу силу, селяни шукали порятунку від злиднів в еміграції. За міжвоєнний період до Канади, Аргентини, США та Франції виїхало майже 200 тис. осіб. Близько 1 млн осіб щороку виїздило до Європи на сезонні роботи.

Українці становили меншість населення міст. Більшість утворювали поляки та євреї. Вони ж становили основну частину робітників промисловості та транспорту. Серед них 4 % українців.

Погіршення становища українського селянства негативно позначилося й на інтелігенції, яка становила лише 1 % від усього українства. Різко скоротилося число українських студентів в університетах Варшави, Берліна, Відня, Праги. Багато з них через економічні труднощі змушені були припинити навчання.

Низький економічний рівень згубно позначався на стані здоров'я. Людей нищили хвороби, особливо туберкульоз. Середній вік становив 36 років.

6. Українська кооперація

У складних економічних умовах колоніального визиску частина селян і містян зуміла організувати економічну самооборону, створивши широку мережу споживчих, закупівельних, збутових, кредитних, виробничих кооперативів. Вони об'єднувалися в повітові та крайові товариства, такі як «Народна торгівля», «Сільський господар», «Маслосоюз». Товариства нараховували сотні тисяч членів. Координування й стабільність їхньої роботи забезпечував союз кооперативних спілок «Центросоюз». Від ринкових несподіванок страхувала «Резервна спілка українських кооперативів». Кооперативне товариство «Центробанк» утворило Фонд господарської розбудови, що сприяв будівництву нових господарських потужностей. Кооперативний рух став самодостатнім.

Селянські кооперативні об'єднання налагодили експорт продукції за кордони Польщі. Так, «Маслосоюз» експортував олію до Чехословаччини й Австрії. Значних успіхів на європейському ринку досягнула молочарська кооперація.

Кооперативи організовували курси з різних галузей рослинництва та тваринництва, агрономії й ветеринарії, освоєння нової техніки. Кожна з кооперативних спілок мала власні україномовні видання. При них діяли сільські крамниці, філії «Просвіти», бібліотеки, читальні, дитячі садки. Виникнувши заради економічного самозахисту, кооперативи поступово перетворилися на осередки національно-патріотичного виховання, формували навички громадського самоврядування. Отже, українська кооперація стала національною кооперацією.

7. Українські політичні організації

Політичне життя Східної Галичини в середині 1920-х років в умовах парламентської демократії творили майже 20 українських партій та організацій. Вони поділялися на ліберальну, право- та ліворадикальну течії.

Українське народно-демократичне об'єднання (УНДО). Протягом 1925-1935 рр. УНДО очолював Д. Левицький, з 1935 р. — В. Мудрий. Це була найвпливовіша й наймасовіша партія. Її основу утворювало старше покоління українських політиків, духівництво, більшість інтелігенції та частина заможних селян. Своєю метою УНДО проголосило боротьбу за самостійну й соборну Україну мирними, парламентськими засобами. УНДО підтримувала Українська греко-католицька церква (УГКЦ).

УНДО об'єднувала навколо себе ряд фінансових, кооперативних і культурних одиниць («Резервну спілку українських кооперативів», «Просвіту», «Сокіл», «Союз українок», «Рідну школу»). Партія видавала щоденні газети «Діло» і «Новий час», часописи «Свобода», «Неділя», «Наш прапор». Порівняно з усіма українськими партіями, УНДО мала найбільше представництво в парламенті Польщі.

У 1935 р. керівництво партії на чолі з В. Мудрим зініціювало курс на «нормалізацію» польсько-українських відносин. Партія закликала припинити конфронтацію, якщо польський уряд, зі свого боку, припинить антиукраїнську діяльність. Однак після смерті Ю. Пілсудського цей курс зазнав краху через новий наступ Варшави на українство й насильне окатоличення православних Холмщини, Підляшшя, закриття всіх українських шкіл. Це призвело до занепаду УНДО.

Українська військова організація (УВО) й Організація українських націоналістів (ОУН). Причинами виникнення українського націоналістичного руху стали: порушення щодо українців принципу національного самовизначення, проголошеного країнами Антанти щодо народів Австро-Угорщини; очевидна безрезультативність спроб українських політиків захистити українські права парламентським шляхом; крах прорадянських ілюзій; антиконституційні насильницькі дії польських властей проти українства; гостре несприйняття молодими свідомими українцями реалій колоніальної залежності Західної України, а тому й переконаність у безкомпромісних, крайніх методах боротьби. Щоб захистити інтереси українства, молоді політики обрали радикальні, включаючи й збройні, методи боротьби.

Національна кооперація — система економічної самооборони дрібних і середніх господарів-українців, що, поборюючи урядові утиски й обмеження, працювала одночасно й на зміцнення української самосвідомості, набувала національних ознак.

Український націоналістичний рух — рух українського народу, що має на меті захист своїх політичних інтересів, уключаючи створення власної держави, і збереження культурної самобутності.

У серпні 1920 р. офіцери армій ЗУНР та УНР на Першому з'їзді представників українських військових організацій у Празі створили єдину Українську військову організацію (УВО), яку очолив колишній командир корпусу січових стрільців армії УНР полковник Євген Коновалець.

Особистості

Євген Коновалець (1891-1938) народився в с. Зашкові (нині Жовківський район Львівської обл.) у вчительській родині. Навчався у Львівському університеті на юридичному факультеті. У 1910 р., будучи студентом, був заарештований за участь у створенні українського університету у Львові. Під час Першої світової війни вступив до УСС.

У боях на горі Маківці потрапив до російського полону.

У 1917 р. прибув до Києва з переконанням, що Українська незалежна держава відбудеться лише тоді, коли матиме власну армію. Тому включився в роботу зі створення Галицько-Буковинського куреня січових стрільців. З 1918 р. — незмінний його командир. Отримав військове звання полковника армії УНР. Коли П. Скоропадський проголосив грамоту про федерацію з Росією, виступив проти гетьмана.

Після саморозпуску січових стрільців 1919 р. перебував у польському таборі для інтернованих у Луцьку. Співорганізатор Другого зимового походу армії УНР. З 1922 р. — в еміграції. Ініціатор створення УВО та ОУН; перший їх голова. Був переконаний, що українці мають зробити вибір — або бути творцями, або жертвами історії.

Убитий у Роттердамі агентом радянських спецслужб.

Завданням УВО з'їзд визначив боротьбу за розбудову Української соборної самостійної держави. Діяльність УВО полягала в диверсіях на залізницях і телеграфних лініях, саботажі, експропріаціях грошей або майна державних установ, терорі проти поліцейських дільниць, представників польської влади й українських політиків, які співпрацювали з нею, підготовці антипольського повстання. Члени УВО здійснили ряд гучних політичних замахів та убивств. Серед них: невдалий замах на Ю. Пілсудського та поранення львівського воєводи К. Грабовського (1921), замах на президента Польщі С. Войцеховського (1924).

Ідеї націоналізму, активно пропаговані Д. Донцовим, підтримували багато українців міжвоєнної доби, насамперед молодь. Перше націоналістичне об'єднання сформувалося в 1921 р. в таборі інтернованих бійців УГА в м.

Ліберцях. Поступово число організацій збільшувалося. їхні члени висловлювалися за злиття в одне потужне утворення. Лідери УВО також усвідомлювали, що діяльність військових організацій — це лише складова націоналістичного руху. Утворення єдиної організації відбулося на Першому конгресі Організації українських націоналістів (ОУН), що проходив 28 січня — 3 лютого 1929 р. у м. Відні. Для керівництва організації конгрес обрав Провід українських націоналістів (ПУН). Головою Проводу став Євген Коновалець. Офіційним виданням ОУН був часопис «Розбудова нації». Його статті дають вичерпну відповідь про ідеологію ОУН.

За основу діяльності ОУН були взяті ідеї інтегрального, або чинного, націоналізму Д. Донцова. Український націоналізм не мав ознак шовінізму чи расизму. Члени ОУН розуміли поняття «націоналізм» як патріотизм — любов до Батьківщини, захист власного народу від колонізаторської політики загарбників. Інтегральний націоналізм не закликав до поневолення інших народів, а завжди зосереджувався на захисті власного народу, нації від колонізаторської політики загарбників. Програма ОУН головним завданням визначила відновлення незалежної Української держави.

Членами ОУН ставали люди різних поколінь і занять, але насамперед старшокласники, студенти Західної України та зарубіжжя. До їхнього числа належали: відомі поети Є. Маланюк, О. Ольжич, Б. Кравців, поетеса О. Теліга та багато інших. Напередодні Другої світової війни ОУН нараховувала майже 20 тис. членів. За будовою ОУН була централізованою, заснованою на жорсткій дисципліні. Вона не була партією парламентського типу — діяла в умовах глибокої конспірації, застосовувала непарламентські методи боротьби: демонстрації, страйки, бойкоти, саботаж. Використовувала й збройні методи: експропріації, диверсії, терористичні акти. Усього партією було вчинено 63 замаху. Найвідомішою акцією ОУН стало вбивство в червні 1934 р. міністра внутрішніх справ Польщі генерала Б. Перацького на знак помсти за пацифікацію 1930 р. У відповідь польський уряд деяких учасників акції — С. Бандеру, М. Лебеда, Я. Карпинця — засудив до смертної кари, яку пізніше змінив на довічне ув'язнення. Зростання популярності ОУН спонукало радянські спецслужби до вбивства в 1938 р. Є. Коновальця. Новим головою Проводу ОУН став полковник армії УНР А. Мельник.

Олена Теліга з товаришами перед походом до окупованого нацистами Києва. м. Львів. Фото. Літо 1941 р.

Інтегральний націоналізм (український) (від латин. *integer* — цілий, єдиний, нерозривно зв'язаний та *integrare* — поновлювати) — один із різновидів європейського інтегрального націоналізму. Ідейна течія та політичний рух представників української нації, які застосовували радикальні політичні та збройні засоби заради відновлення втраченої української державності.

8. Культурне життя

Освіта. Політика примусової асиміляції українців насамперед позначилася на шкільній освіті. З 2 тис. українських шкіл, створених у 1920-х роках, у 1937-1938 рр. залишилося 360. Ще швидше відбувалася ліквідація українських шкіл на Волині: з 400 залишилося 8. Випускників українських шкіл відкрито дискримінували, не приймали до державних університетів, не дозволили відкрити український університет у Львові. Було закрито українську кафедру у Львівському університеті.

Офіційні спроби українських громадських і релігійних організацій відкрити принаймні приватний університет наразилися на заборону польських властей. Це спонукало українців восени 1921 р. заснувати Український таємний університет, який функціонував протягом 1921-1925 рр. без дозволу й проти волі польської влади. В університеті діяло три факультети: філософський, правничий та медичний. Дещо пізніше сформувався і факультет мистецтва, очолений О. Новаківським. Протектором мистецького факультету був митрополит А. Шептицький, який теж став викладачем історії мистецтва. Викладання здійснювали викладачі 58 кафедр. До університету вступило 1028 студентів. Він функціонував за фонди, зібрані студентами, пожертвовані фінансовими інституціями. На університет збирали збіжжя й селяни. Два роки (1921-1923) проіснувала Українська політехнічна висока школа.

Українська громада почала розбудовувати мережу приватних шкіл. Основну роль у цьому відіграло Українське педагогічне товариство (з 1926 р. — «Рідна школа»), яке до кінця 1930-х років створило 41 народну школу, декілька гімназій та ліцеїв. Було засновано майже 700 шкільних бібліотек. Активно діяло товариство «Просвіта». Діяльність українських товариств щодо розбудови освіти підтримували УНДО, українські кооперативи, приватні особи.

Головним осередком української науки залишалося НТШ. Не маючи фінансової підтримки уряду, воно вело значну науково-дослідну роботу. Авторитет товариства в науковому світі був високим. Іноземними членами НТШ були фізики А. Ейнштейн, М. Планк, математик Д. Гільберт та ін. У секціях і комісіях працювало понад 200 вчених, роботи яких здобули визнання в усьому світі: літературознавець М. Возняк, економіст І. Витанович, географ В. Кубійович, музикознавець Ф. Колесса та багато інших. НТШ видало «Атлас України і суміжних земель», у 1930-1935 рр. з'явилася тритомна «Українська загальна енциклопедія», підготовлена переважно силами НТШ.

У мистецькому житті відомим було ім'я І. Труша — мистецтвознавця, публіциста, пейзажиста, портретиста, автора прекрасних портретів діячів української культури: Лесі Українки, М. Лисенка, І. Франка, М. Грушевського.

Яскраво проявився талант молодого Ніш Хасевича, відзначеного почесною нагородою «Ватикан» за картину «Прання» (1931) і почесним дипломом Варшавської академії мистецтв за портрет «Мазепа» (1932).

Яскравою індивідуальністю став О. Новаківський — обдарований постмодерніст. Відомі його твори: «Автопортрет», портрет дружини «Моя муза», низка квіткових триптихів, пейзажі.

У міжвоєнний період стан культури характеризувався збереженням національної самобутності та формуванням кадрів української інтелігенції.

9. Просвітні організації краю

Протягом міжвоєнного періоду працювали такі установи й організації, як «Рідна школа», «Взаємна поміч українських учителів», товариство «Українські наукові виклади ім. П. Могили», протиалкогольне товариство «Відродження», ремісниче товариство «Зоря», різноманітні студентські організації. Вони влаштовували з'їзди, конференції, доповіді, лекції та видавали відповідну літературу.

Найпотужнішим центром організації національно-культурного життя залишалися товариство «Просвіта» у Львові та його філії в містах Галичини. Вона видавала періодичні видання «Народна просвіта», «Аматорський театр», щомісячник «Життя і знання». Водночас друкувала різноманітні посібники науково-популярного змісту. Набагато важче було вести просвітницьку діяльність на північно-західних теренах Холмщини, Підляшшя, у відгородженій «сокальським кордоном» Західній Волині. Проте й там «Просвіта» зуміла відкрити свої філії.

10. Андрей Шептицький

Неповторний вплив на громадське життя Західної України продовжував справляти львівський митрополит Андрей Шептицький. Після арешту в 1914 р. і трьох років перебування в російському засланні він у вересні 1917 р. повернувся до Львова. У жовтні 1918 р. як член Української національної ради працював над проголошенням ЗУНР. За це польські власті інтернували його у власних володіннях на Святоюрській горі. Протягом 1921-1922 рр. як посол Папи Римського відвідав українських католиків у Північній та Південній Америці. Під час подорожі Європою та Америкою зустрічався з прем'єр-міністром Великої Британії Д. Ллойд Джорджем, президентами Франції Р. Пуанкаре та США В. Гардінгом, урядовцями Канади. І політикам, і світовій громадськості намагався донести правду про жахливе становище західноукраїнців. Після повернення додому польська влада у вересні 1923 р. заарештувала А. Шептицького на кордоні й утримувала в Познані. Лише завдяки заступництву Папи Римського він був звільнений і в січні 1924 р. повернувся до Львова. Багато сил митрополит віддавав науковій діяльності. 1921 р. він відкрив у Римі Українську історико-церковну місію з метою

пошуку та публікації документів з історії України. 1925 р. митрополит був обраний дійсним членом НТШ по філологічній секції. 1928 р. на базі греко-латинської семінарії створив греко-латинську богословську академію у Львові, що стала єдиним у Польській державі українським вишем. Засуджував терор польського уряду проти українців під час проведення пацифікації, поїхав до Варшави, проте польські урядовці його не прийняли.

У липні 1933 р. разом з іншими єпископами засудив Голодомор 1932-1933 рр. в УСРР. Організував збирання харчів для голодуючих, проте радянська влада не дозволила прийняти цю підтримку.

Андрей Шептицький

А. Шептицький послідовно заперечував політичний терор. 1932 р. свою позицію з цього приводу виклав у «Слові до української молоді» та ін. Він засуджував також сталінський комуністичний режим, тотальний терор проти українців в УСРР і 1936 р. опублікував послання «Пересторога перед небезпекою комунізму». Як щирий прихильник відновлення Української держави, привітав проголошення незалежності Карпатської України в 1938 р. Хоча А. Шептицький очолював греко-католицьку церкву, він засудив нищення польським урядом православних церков на Холмщині, Підляшші, Поліссі та Волині, оскільки завжди виступав за порозуміння й миротворення між східною та західною церквами.

Закріплення матеріалу

1. Поясніть значення понять «Східні креси», «осадництво», «пацифікація», «інтегральний націоналізм».
2. Покажіть на мапі українські території в складі держав-сусідів, «сокальський кордон», центри української політичної та трудової еміграції.
3. Визначте причини формування українського інтегрального націоналізму.
4. Визначте ідейну спрямованість центрів української політичної еміграції.
5. Виокремте найвищі досягнення української еміграції на політико-дипломатичній та культурно-науковій нивах.

6. Охарактеризуйте життєвий шлях Є. Коновальця, А. Шептицького.
7. Поясніть, як українська кооперація перетворилася на національну.
8. Визначте, яких втрат зазнало культурне життя Галичини та Волині в міжвоєнний період, яких успіхів досягли митці й науковці протягом цього часу.
9. Охарактеризуйте статус українських земель у складі Польщі 1919-1939 рр.
10. Визначте сутність національної політики польського уряду. До яких міжнаціональних відносин вона призвела?
11. Обґрунтуйте колоніальний характер політики польського уряду стосовно Західної України.
12. Знаючи про українсько-польське протистояння та ненависть у минулому, що б ви нині запропонували для цивілізованих відносин між країнами.